

Examen VWO
2016

tijdvak 2
dinsdag 21 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 45 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 67 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in correct Nederlands.
Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Het nieuws als show

Tekst 1 en tekst 2 hebben beide betrekking op ontwikkelingen in de journalistiek. Naast vragen over iedere tekst afzonderlijk bevat dit examen ook enkele overkoepelende vragen over beide teksten.

De tekst 'Het nieuws als show' kan door middel van onderstaande kopjes in vijf opeenvolgende delen worden onderverdeeld:

Deel 1: Veranderingen in de media

Deel 2: Duiding van de veranderingen in de media

Deel 3: Professionalisering van de media

Deel 4: Uniformering van de media

Deel 5: Slot

- 1p 1 Bij welke alinea begint deel 2, 'Duiding van de veranderingen in de media'?
- 1p 2 Bij welke alinea begint deel 4, 'Uniformering van de media'?
- 1p 3 Welk kopje zou het beste passen boven alinea 13 en 14, in plaats van het neutrale kopje 'Slot'?
- A Differentiatie tussen de media
 - B Meer herkenbare mensen in de media
 - C Onvoorspelbaarheid bepaalt identiteit
 - D Verdere professionalisering noodzakelijk
- 1p 4 Wat is de functie van alinea 5 ten opzichte van alinea 2 tot en met 4 in de tekst 'Het nieuws als show'?
- In alinea 5 wordt ten opzichte van het tekstdeel dat bestaat uit alinea 2, 3 en 4
- A een krachtige tegenwerping geformuleerd.
 - B een lichte nuancering aangebracht.
 - C een aantal mogelijke bezwaren geformuleerd.
 - D een toekomstverwachting uitgesproken.
- Alinea's kunnen verschillende functies ten opzichte van elkaar hebben, zoals: aanleiding, definitie, gevolg, hypothese, onderbouwing, oorzaak, oplossing, relativering, stelling, vermoeden, voorbehoud, weerlegging.
- 1p 5 Welke functie heeft alinea 6 ten opzichte van alinea 5? Kies één functie uit bovengenoemde woorden.
- 1p 6 Welke functie heeft alinea 7 ten opzichte van alinea 6? Kies één functie uit bovengenoemde woorden.
- 1p 7 Welke functie heeft alinea 8 ten opzichte van alinea 7? Kies één functie uit bovengenoemde woorden.

In alinea 1 wordt een beeld geschetst van televisiepresentator Willem Duys en zijn programma *Voor de vuist weg*.

- 1p 8 Wat is het belangrijkste doel van deze schets, gelet op de hele tekst 'Het nieuws als show'?
- A het karakteriseren van Willem Duys en zijn televisieprogramma *Voor de vuist weg*
 - B het presenteren van een voorbeeld uit de Nederlandse televisie-geschiedenis
 - C het tonen van het startpunt van een ontwikkeling in praatprogramma's op televisie
 - D het weergeven van de belangrijkste ontwikkeling binnen de televisiejournalistiek

In alinea 1 tot en met 4 wordt een format voor nieuwsvoorziening beschreven.

- 1p 9 Wat is de essentie van dit format? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 10 woorden.

In alinea 1 tot en met 4 wordt het huidige format voor nieuwsvoorziening beschreven.

- 4p 10 Welke middelen zetten tv en kranten blijkens het tekstgedeelte van alinea 1 tot en met 4 in om invulling te geven aan dit format? Neem onderstaand schema over en vul dit in.

Tv	Kranten
middel 1:	middel 1:
middel 2:	middel 2:
middel 3:	middel 3:

- 1p 11 Van wat voor soort argumentatie wordt in alinea 3 en 4 vooral gebruikgemaakt?
Er wordt vooral gebruikgemaakt van argumentatie op basis van
- A oorzaak en gevolg.
 - B vergelijking.
 - C voorbeelden.
 - D voor- en nadeel.

Alinea 8 bevat een zelfstandig te lezen redenering.

- 3p 12 Benoem de functie van de afzonderlijke zinnen in deze redenering. Neem daartoe de nummers uit onderstaand schema over en noteer per nummer de functie van de zin. Maak een keuze uit de volgende functies: afweging, argument, conclusie, gevolg, onderbouwing, probleemstelling, relativering, stelling, toelichting, verklaring, voorbehoud, voorwaarde.

Nummer	Zin	Functie
1	Lezers van de meer 'intellectuele' kranten kiezen voor <i>NRC</i> , <i>Trouw</i> of <i>Nederlands Dagblad</i> omdat ze daarin een visie hopen terug te vinden die hun aanstaat en hen helpt de wereld te begrijpen.	
2	Kritiek zullen ze af en toe ongetwijfeld hebben en soms zullen ze met een ingezonden brief protesteren.	... ten opzichte van 1
3	De frequentie daarvan moet je niet overschatten.	... ten opzichte van 2
4	In weerwil van alle emancipatie en zelfstandigheid van de burger is de krant nog altijd een 'meneer' van wie we verwachten te horen 'hoe het zit' en wiens mening we veelal als vanzelfsprekend tot de onze maken.	

- 2p 13 Welke twee verwachtingen hebben burgers van de media? Baseer je antwoord op alinea 7 tot en met 9. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Twee zinsgedeelten uit alinea 12 – “een product dat veel persoonlijker oogt dan ooit het geval was” (regels 229-231) en “zijn kranten steeds meer op elkaar gaan lijken” (regels 240-242) – lijken tegenstrijdig met elkaar.

- 2p 14 Leg uit waarom hier geen sprake is van tegenstrijdigheid. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

- 2p 15 Welke drie van onderstaande zinnen stroken met de inhoud en de strekking van tekst 1?
Noteer de nummers van de zinnen.
- 1 Dagbladlezers zijn tegenwoordig goed in staat om zelfstandig hun mening te vormen op basis van de beschikbare nieuwsvoorziening.
 - 2 De krant weerspiegelt onze postmoderne maatschappij waarin veel opinies naast elkaar bestaan.
 - 3 Door gebrek aan brede analyses en vergezichten wordt de krant steeds oppervlakkiger.
 - 4 Het huidige format voor nieuwsvoorziening leidt tot voorspelbaarheid en te grote uniformiteit.
 - 5 Hoofdredacteuren van kranten geven het nieuws elke dag hun eigen persoonlijke tintje.
 - 6 Lezers van een krant willen door hun krant graag bevestigd worden in hun opinies.
 - 7 Willem Duys was de grondlegger van de huidige televisiejournalistiek.

- In alinea 12 wordt over de hedendaagse krant gesproken als “een krant die niet alleen soepel maar ook steeds gladder wordt”. (regels 231-233)
- 1p 16 Citeer uit alinea 10 tot en met 13 een zinsgedeelte waarin het tegenovergestelde staat van de hedendaagse situatie.

- De titel van de tekst luidt ‘Het nieuws als show’.
- 2p 17 Leg deze titel uit.
Gebruik in je uitleg geen voorbeelden.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 1p 18 Welke van onderstaande beweringen geeft het beste de hoofdgedachte van tekst 1 weer?
- A De diverse nieuwsmedia zijn onder invloed van de verregaande individualisering van de burger steeds meer op elkaar gaan lijken, wat de kwaliteit van de media niet ten goede is gekomen.
 - B De formules van Duys’ praatprogramma *Voor de vuist weg* heeft de journalistiek de afgelopen decennia persoonlijker en professioneler gemaakt en deze ontwikkeling moet worden toegejuicht.
 - C De moderne media hebben hun ‘smoel’ verloren en moeten ernaar streven dit terug te krijgen door redacteuren de kans te geven met onverwachte en eigenzinnige berichtgeving te komen.
 - D De moderne media zouden Duys’ format moeten blijven hanteren, aangezien de doorsnee burger krant, radio en televisie nog steeds nodig heeft voor meningsvorming over de actualiteit.

- 1p 19 Hoe kan tekst 1 het beste worden getypeerd?
De tekst is vooral te typeren als
- A een beschouwing, omdat de geschetste visies op nieuwsvoorziening nogal eens zijn veranderd in de afgelopen decennia.
 - B een beschouwing, omdat verschillende mogelijkheden worden gepresenteerd om de moderne nieuwsvoorziening te verbeteren.
 - C een betoog, omdat wordt gepleit voor een hernieuwde werkwijze voor redacteurs in de moderne nieuwsvoorziening.
 - D een betoog, omdat wordt opgeroepen tot het omarmen van Duys' format om de moderne nieuwsvoorziening te verbeteren.

De slotzin van tekst 1 luidt: "Aan te veel professionaliteit gaat een nieuws- en opiniemedium uiteindelijk óók ten onder." (regels 283-285)

- 1p 20 Waaraan kan een nieuws- en opiniemedium dan nog meer ten onder gaan volgens de tekst?
- A aan een anarchistische werkwijze van redacties
 - B aan een overdreven persoonlijke berichtgeving
 - C aan een te ouderwetse werkwijze van redacties
 - D aan te grote gelijkens met concurrerende media

Tekst 2 Het balboekje van de verslaggever

"Dit betekent dat ik de beste ben', zei hij, 'want de club heeft mij verkozen boven de verslaggever van de concurrent'. Zolang hij het spelletje meespeelt..." (regels 28-32)

- 2p 21 Wat is de essentie van dit spel?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

"Aldus ontstaat een beeld van innig met elkaar verstrengelde danspartners." (regels 86-88)

- 1p 22 Welke twee van onderstaande uitspraken over deze "innig met elkaar verstrengelde danspartners" zijn juist, gelet op de inhoud van alinea 6?
- 1 De berichtgeving van politici en belangenbehartigers laat veel burgers onverschillig.
 - 2 Journalisten hebben politici en belangenbehartigers nodig om burgers te bereiken.
 - 3 Politici hebben de media nodig om hun boodschap aan burgers over te brengen.
 - 4 Politici en belangenbehartigers misbruiken de media voortdurend om burgers te bereiken.
- A 1 en 2
 - B 1 en 3
 - C 2 en 3
 - D 2 en 4

- De titel van tekst 2 luidt: “Het balboekje van de verslaggever”.
- 3p **23** Leg de ironie in de titel van de tekst uit.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 35 woorden.

- In alinea 7 wordt een vergelijking gemaakt tussen de houding die de burgers aannemen ten aanzien van actuele ontwikkelingen in de wereld enerzijds en hun houding ten aanzien van de media anderzijds.
- 1p **24** Wat is de overeenkomst in houding van de burgers op deze twee punten? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 15 woorden.

- “Zo lijkt het ook te gaan met de media.” (regels 120-121)
Een kritisch lezer zou kunnen opmerken dat de hier gemaakte vergelijking niet volledig juist is.
- 2p **25** Leg uit waarom een kritisch lezer deze vergelijking niet helemaal juist zou kunnen vinden.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

- 2p **26** Vat de twee overeenkomsten tussen belangenorganisaties en politici samen die in alinea 5 worden besproken.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 1p **27** Hoe kan tekst 2 het beste worden getypeerd?
- A** deels als analyse van de manier waarop de hedendaagse journalistiek fungeert, deels als beschouwing over de verstrengeling van politiek, belangenbehartigers en de media
 - B** deels als constatering van de teloorgang van de kwaliteit van de journalistiek, deels als aanklacht tegen de algehele apathie van de moderne burger
 - C** deels als schets van de positie die de media vroeger innamen en deels als betoog tegen de verstrekkende invloed van de media tegenwoordig
 - D** deels als uiteenzetting over de logica van de nieuwsjournalistiek, deels als oproep aan de kritische mediaconsument om meer betrokkenheid te tonen bij actuele gebeurtenissen

Bepaalde passages van tekst 2 zijn als mild spottend op te vatten. Hier volgen vier citaten:

- 1 “Neem de recente ervaring van een jonge, ‘wakkere’ krantenjournalist.” (regels 19-21)
- 2 “In het verschrompelde maatschappelijk middenveld kunnen veel belangenclubs allang niet meer bogen op een volgzame achterban.” (regels 73-76)
- 3 “De vraag rijst of we nu in iets vergelijkbaars zijn beland, maar dan tussen politiek en media.” (regels 93-96)
- 4 “Terwijl politici en pundits elkaar twitterend bedienen, timmeren gewone burgers een konijnenhok of gaan ze op verjaarsbezoek bij tante Riet.” (regels 126-130)

- 1p 28 In welke van deze citaten is het taalgebruik als ironisch te typeren?
- A in 1 en 2
 - B in 1 en 3
 - C in 1 en 4
 - D in 2 en 3
 - E in 2 en 4
 - F in 3 en 4

Overkoepelende vragen bij tekst 1 en tekst 2

In de teksten ‘Het nieuws als show’ en ‘Het balboekje van de verslaggever’ wordt vanuit verschillende invalshoeken kritisch naar het functioneren van de hedendaagse journalistiek gekeken.

- 2p 29 Op welk aspect van de hedendaagse journalistieke wereld is de belangrijkste kritiek in tekst 1 gericht en op welk aspect is de belangrijkste kritiek in tekst 2 gericht?
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

In beide teksten komen de moderne media en de functie die zij hebben voor de burger aan de orde.

- 4p 30 Geef per tekst aan of de moderne media een zinvolle functie voor de burger hebben of niet, en leg uit waarom. Vul daartoe onderstaande zinnen aan. Gebruik voor de aanvullingen samen niet meer dan 35 woorden.
- Volgens ‘Het nieuws als show’ vindt de burger de moderne media wel / niet relevant, want ...
 - Volgens ‘Het balboekje van de verslaggever’ vindt de burger de moderne media wel / niet relevant, want ...

Tekst 3 Knoppenkunde is geen computeronderwijs

Alinea 6 van tekst 3, 'Knoppenkunde is geen computeronderwijs', bevat een argumentatie waar een kritisch lezer een drogreden in zou kunnen herkennen.

- 1p 31 Welke drogreden is er in deze alinea aanwijsbaar?
De alinea bevat een drogreden op basis van
- A een onjuist beroep op autoriteit.
 - B een onjuist beroep op kenmerken.
 - C een onjuist gebruik van vergelijking.
 - D het overdrijven van voor- en nadelen.

In tekst 3 wordt gesproken over digitale allochtonen en digitale autochtonen.

- 1p 32 Wat is volgens tekst 3 het wezenlijke verschil tussen de digitale autochtonen van vandaag en de digitale autochtonen van morgen? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

“Juist dat laatste wordt steeds belangrijker.” (regels 57-58)

- 1p 33 Citeer uit het vervolg van tekst 3 de zin die het beste verwoordt waarom “dat laatste” steeds belangrijker zou worden.

De functie van een alinea kan worden benoemd met woorden zoals aanbeveling, argument, samenvatting, toelichting, vaststelling, verklaring, voorbeeld.

- 1p 34 Wat is de belangrijkste functie van alinea 7 ten opzichte van de rest van de tekst? Kies één van bovenstaande woorden.
- 1p 35 Wat is de belangrijkste functie van alinea 8 ten opzichte van de rest van de tekst? Kies één van bovenstaande woorden.

Alinea 3 verschilt in argumentatief opzicht van de rest van de tekst.

- 1p 36 Hoe is dit verschil het beste te typeren?
Alinea 3 bevat in vergelijking met de rest van de tekst opvallend veel argumentatie op basis van
- A kenmerk en eigenschap.
 - B oorzaak en gevolg.
 - C voor- en nadelen.
 - D voorbeelden.

- 1p 37 Welke van onderstaande uitspraken geeft het beste de hoofdgedachte van tekst 3 weer?
- A De toenemende druk om digitale middelen te gebruiken in het Nederlands onderwijs verhult het probleem dat jongeren niet kunnen programmeren.
 - B Het Nederlands onderwijs is bezig met een inhaalslag en moet zich daarbij vooral richten op leren programmeren.
 - C In Nederland zijn jongeren niet bereid om te leren programmeren en dit veroorzaakt een niet meer in te halen achterstand.
 - D In Nederland zouden leerlingen onderwijs in programmeren moeten krijgen, omdat we anders internationaal gezien achterop raken.

Tekstfragment 1

(1) Als MR-lid op een middelbare school heb ook ik ervaren dat vakken als BSM (Bewegen, sport en maatschappij) en NLT (Natuur, leven en techniek) de plaats innamen van filosofie, Grieks, Latijn en maatschappijwetenschappen. Aardrijkskunde is vooral gericht op platentektoniek en vergeet regelmatig de sociologische kant van het vak. Oftewel: scholieren worden niet meer cultureel opgeleid.

(2) U vraagt zich vast af: "Wat maakt dat nou uit?" Op zichzelf maakt dat natuurlijk niet uit. Als wij van mening zijn dat een studie gaat over welk beroep je later gaat uitoefenen, is dat prima. Als wij vinden dat een studie gaat over het worden van "iets" in plaats van "iemand" is het prima om alfavakken en -studies te vergeten. Als wij enkel de behoefte hebben aan het produceren van nieuwe iPhones, het ontwikkelen van robots en het bouwen van nog hogere wolkenkrabbers, dan missen wij filosofen en andere alfa's niet.

(3) Als wij er behoefte aan hebben dat we ontwikkelingen duiden, geheel nieuwe ideeën bedenken en culturen willen doorgronden, dan kunnen we dat niet met enkel en alleen bouwkundigen en andere bèta's. Mijn pleidooi is in zijn geheel niet om te pleiten voor minder technische studies, maar wel voor een nieuwe impuls in cultuuronderwijs. Om te kunnen bouwen aan de samenleving van morgen hebben we mensen nodig die ons van nieuwe inzichten voorzien en in deze globaliserende wereld hebben we mensen nodig die een andere cultuur kunnen ontleden om deze begrijpelijk te maken.

door: Robbin van Pelt

uit: The Post Online, 8 december 2014

Tekst 3 en tekstfragment 1 verschillen in de visie op het doel van onderwijs.

- 2p 38 Benoem per tekst welke visie er blijkt op het doel van onderwijs. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.

Tekst 4 Buit de stagiaire niet uit maar betaal haar

- 1p 39 Wat is de hoofdgedachte van tekst 4, 'Buit de stagiaire niet uit maar betaal haar'?
- Bij non-gouvernementele organisaties
- A kunnen goede stagiaires helaas niet in hun eigen levensonderhoud voorzien.
 - B moet wettelijk verplicht worden gesteld dat stagiaires een acceptabele beloning krijgen uitbetaald.
 - C moeten meer stageplekken komen om studenten aan werkervaring te helpen.
 - D worden stagiaires ten onrechte steeds meer uitgebuit door hun werkgevers.
- 2p 40 "De rijksoverheid geeft ook nog eens een perverse prikkel." (regels 79-80) Leg uit waarom de prikkel die de overheid geeft pervers is volgens de tekst. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.
- 1p 41 Wat kun je zeggen over de laatste twee zinnen van de tekst? De slotzinnen zijn bedoeld als een
- A aanbeveling voor starters op de arbeidsmarkt voor een leuke stageplek in Egypte.
 - B ironische verwijzing naar de schandelijke situatie van stagiaires van non-profitorganisaties.
 - C statement ten aanzien van non-gouvernementele organisaties die met stagiaires werken.
 - D voorbeeld van misstanden rondom starters op de arbeidsmarkt van non-profitorganisaties.
- 1p 42 De argumentatie in tekst 4 is hoofdzakelijk gebaseerd op
- A oorzaak en gevolg
 - B vergelijking
 - C voorbeelden
 - D voor- en nadelen

- 1p 43 Hoe kan het doel van tekst 4 het best worden omschreven?
Het doel van de tekst is
- A erop te wijzen dat non-gouvernementele organisaties zich niet aan de wet houden.
 - B ervan te overtuigen dat er uitbuitingspraktijken in non-gouvernementele organisaties bestaan.
 - C het probleem met stagiaires bij non-gouvernementele organisaties aan de kaak te stellen.
 - D uiteen te zetten waarom onbetaalde stageplaatsen in het bedrijfsleven onwenselijk zijn.

Tekstfragment 2

(1) Studenten, belangenbehartigers en publicisten maken zich boos: steeds meer studenten zijn gedoemd zonder enige vergoeding stage te lopen. Absurde oplichterij en uitbuiting. Maar is dat wel zo? Waarom moeten we stagiaires eigenlijk financieel bijstaan?

(2) Na jaren van economisch zwaar weer kennen we het riedeltje inmiddels wel: bezuinig ergens op de kosten en protest en oproer is verzekerd. Wat voor het gemak even werd vergeten, was het belangrijke onderscheid tussen twee verschillende groepen stagiaires: zij die tijdens hun opleiding (een verplichte) stage lopen en afgestudeerden die om welke reden dan ook in plaats van een baan een stageplaats nemen. Verschillende media nemen niet de moeite dit onderscheid te maken en doen het voorkomen alsof de ruim 18 procent hbo-stagiaires en 16 procent wo-stagiaires al zijn afgestudeerd. Gelukkig zijn er ook journalisten die iets kritischer te werk gaan en eerst de feiten checken. Conclusie: de cijfers gaan over alle onbetaalde stagiaires en hoeveel daarvan zijn afgestudeerd is onbekend.

(3) Wat maakt het uit? Veel. Alleen al omdat het verboden is om een afgestudeerde stagiaire minder dan het minimumloon te betalen. Een wet die goed te verdedigen valt: als bedrijven ten gevolge van hoge werkloosheidscijfers gratis afgestudeerd talent in dienst kunnen nemen, ligt de arbeidsmarkt straks helemaal op zijn gat en kunnen we het minimumloon net zo goed direct afschaffen.

naar: Suzanne Ruhaak

bron: www.baaz.nl, 27 augustus 2013

- In tekstfragment 2 worden twee zaken naar voren gebracht die te gebruiken zijn als argument om de strekking van tekst 4 te ondersteunen.
- 2p 44 Welke twee beweringen uit tekstfragment 2 zijn dat? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
- In tekstfragment 2 wordt een nuancering aangebracht ten aanzien van de betaling van stagiaires.

- 2p 45 Leg uit welke nuancering gebruikt wordt ten aanzien van de betaling van stagiaires. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.